

Ålands fredsinstituts uttalande, 14.3.2002.

Ålands fredsinstitut uttryckte i ett pressmeddelande den 7.3.2002 att Ålands landskapsstyrelse borde kräva en geografisk reservation för Åland när Finland ansluter sig till Open Skies-avtalet.

I Open Skies-avtalet finns inte något hinder för en geografisk reservation i samband med anslutningen. Ålands fredsinstitut omfattar inte den tolkning av avtalets betydelse för Åland som Ålands landskapsstyrelse har presenterat.

Fredsinstitutet får nu stöd av folkrättsforskaren och ålandsspecialisten Lauri Hannikainen, chef för Nordiska institutet för miljö- och minoritetsrätt vid Lapplands universitet i Rovaniemi. Hannikainen har skrivit ett flertal artiklar och böcker om Åland. Han är bl.a. redaktör för boken "Autonomy and Demilitarisation in International Law: The Åland Islands in a Changing Europe" (1997).

Lauri Hannikainen anser att ett territoriellt undantag gällande Åland borde vara möjligt, och att Ålandskonventionen är en kompetent grund för reservationen. Hannikainen säger även att ett ålandsreservation inte skulle göra Open Skies-avtalet svagare.

Utrikesministeriet meddelade i sin skrivelse till Ålands landskapsstyrelse den 30.11.2001 att "till följd av avtalets karaktär och tillkomsthistoria är det inte möjligt att göra geografiska reservationer till avtalet".

Utrikesministeriet har som grund för sin tolkning hänvisat till Wienkonventionen om traktaträtt som i artikel 19 stadgar om att reservationer till ett fördrag är möjliga om reservationen inte strider mot fördragets ändamål och syfte.

Ålands fredsinstitut anser att ett territoriellt undantag för Åland i Open Skies-avtalet inte skulle strida mot Open Skies-avtalets ändamål och syfte, eftersom det på Åland, enligt folkrätten (Ålandskonventionen), inte får finnas militära styrkor eller krigsmateriel. Därmed finns heller ingen orsak att genom Open Skies-avtalet gå in för att med militärflyg övervaka militära aktiviteter på demilitariserade Åland.

Utrikesministeriet hänvisar även till förslaget till USA:s senat (12.8.1992) att ratificera Open Skies-avtalet (tillkomsthistorian). I förslaget skrivs att parterna till avtalet inte har rätt att begränsa observationsflygningar av nationella säkerhetsorsaker samt att parterna endast kan göra begränsningar av legitima flygsäkerhetsskäl.

Denna skrivning är inte bindande för parterna till avtalet, men uttrycker intentionerna med avtalet.

Intentioner har även uttryckts av NATO:s högsta beslutande organ, det Nordatlantiska rådet, som i sina "Open Skies: Basic Elements" skriver att parterna till Open Skies-avtalet förpliktar sig till större öppenhet genom att tillåta övervakningsflygningar över avtalsparternas hela territorium, i princip utan andra begränsningar än sådana som införs med grund i flygsäkerhetsbestämmelser eller folkrätt.

Också detta är en viktig del av avtalets tillkomsthistoria. I och med att Ålands demilitarisering har folkrättslig grund, talar NATO:s riktlinjer för möjligheten att göra ett undantag för Åland.

Av detta drar Ålands fredsinstitut slutsatsen att Finland mycket väl kan göra en geografisk reservation till Open Skies-avtalet. Sedan är det upp till avtalets parter att godkänna reservationen.

I landskapsstyrelsens svar till utrikesministeriet den 7.2.2002 framgår att landskapsstyrelsen förenar sig i utrikesministeriets synsätt ”då syftet med de båda fördragen (Ålandskonventionen och Open Skies-avtalet) är exakt samma, och något behov av geografiskt undantag för Ålands del skulle därför inte finnas även om det vore möjligt”.

Syftet med Ålandskonventionen är ”att garantera att dessa öar aldrig kommer att utgöra någon fara ur militär synpunkt”, medan syftet med Open Skies-avtalet är främja öppenhet och transparens när det gäller militära aktiviteter. Parterna åtar sig att främja ”greater openness and transparency in their military activities and to enhancing security by means of confidence- and security-building measures.”

Syftet med de båda fördragen kan således inte sägas vara sammanfallande.

Mariehamn 13.3.2002
Robert Jansson
verksamhetsledare